

A cserkészzet állampolgár-nevelése és szociális vonatkozásai

Előadta PAPP ANTAL

„Egy józaneszű, kiegyensúlyozott lelkű ember, világlátott kötelességtudó katona teremtette meg a cserkészetet. Nem akart nagyot, csak jót, egészségeset – s ezért nagyot alkotott. Nem adott programot – és minden, egy negyedszázad előtt elgondolható programnál többet váltott be. Nem szervezett, hanem eszmét hívott életre és mindennél erősebb szervezetet alkotott, mert nincs benne parancs, csak akarat.” Ezekkel a szavakkal jellemezte gróf Teleki Pál a cserkészetet egy, 1939-ben megjelent cserkészkönyv előszavában.

Az az akarat, amelyet gróf Teleki Pál itt a cserkészzet annyira jelentős elemének jelölt meg, közel 30 év előtt minálunk is utat tört magának. Pályáját eddig is értékes határkövek jelzik. Egyik ilyen határkőnek tekintem a mai napot, amikor a belügyi kormányzat – felismerve a magyar cserkészzet jelentőségét – alkalmat ad nekem arra, hogy a Közigazgatási Továbbképző Tanfolyamon a cserkészzet állampolgárnevelő hivatásáról szólhassak. Amikor módom nyílik arra, hogy a magyar államigazgatás reprezentánsai előtt a cserkészzet szociális vonatkozásait ismertessem. Ebben a meghívásban mi cserkészek tanújelét látjuk annak, hogy illetékes körök eddigi munkánkat meglátták és hogy az országépítésnél a cserkészzetben rejlő értékekkel is számolni kívánnak.

A tanfolyam hallgatói közül – úgy tudom – többen maguk is végeztek s részben ma is végeznek cserkész munkát. Sokan vannak mégis olyanok, akik a mozgalmat közelebről nem ismerik. Azért úgy érzem, hogy vállalt feladatomnak csak akkor felelhetek meg igazán, ha előadásomban a cserkészzet elemeiből indulok ki és úgy ismertetem a végzett munka lényegét és jelentőségét.

A fiú született lovag – írja Rev. Forbusch, az amerikai ifjúsági mozgalmak egyik vezető férfja. Ezt a megállapítást – a magam közvetlen tapasztalata alapján – azzal egészítem ki, hogy a magyar fiú ezeknek a lovagoknak a sorában az elsők között foglal helyet. A magyar fiúban olyan örökölt értékek, olyan tulajdonságok találhatók fel, hogy ezeket a fiúkat – megfelelő vezetés mellett – a világ akármelyik nemzetének a fiaival versenyre állíthatjuk. Nos a magyar cserkészzet ezeknek a magyar fiúknak a vezetésére vállalkozott. Célul tűzte maga elé a magyar fiúkban rejlő értékeknek a kicsiszolását. Szolgálatával pótolni kívánja azt a valamit, ami eddig hiányzott a fiúk neveléséből.

A fiúk társaséletébe és nevelésébe a cserkészzet tulajdonképpen nem visz bele semmi forradalmi újítást. Cserkészttörvényeinkben nincsenek új erkölcsi tantételek. Nincsenek olyan tanok, amelyek nem foglaltatnának bent a keresztény családok, a keresztény egyházak és az iskolák nevelési rendjében. Új a cserkészzetben mindenestre a hang,

amelyen a fiúhoz szólunk és új a módszer, ahogyan a cserkész törvényeinket a fiúk közkincsévé kívánjuk tenni. A cserkész törvények azáltal férkőznek közelebb az emberi lélekhez, hogy nem parancsolnak és nem hatalmi szóval fegyelmeznek. Nem tilalmaznak és főként nem fenyegetnek holmi büntető szankciókkal, hanem egyszerű közvetlen szavakkal megrajzolják az igaz ember, a nemes egyéniséget, tehát az igaz cserkész jellemvonásait és azt példaként odaállítják a fiúk elé. A módszerben pedig eredeti az, hogy szabályainkat nem tanítjuk iskolai tantételek gyanánt, hanem átéleltük a fiúkkal és mi, vezetők magunk is velük együtt éljük azokat. Ezen a módon törekszünk a végcél, a jobb embertípus és ezáltal a jobb állampolgár kialakítása felé.

A cserkészélet gyakorló alapegysége és egyben pillérje az őr. Az őr 7-8 fiú együttese, akik – a korban hozzájuk egészen közelálló vezetőjükkel – egy másik fiatal cserkészzel, együtt élnek a maguk külön kis közéletét. A kis közület állandóan arra törekszik, hogy az őrön belül minden egyes tagjából kicsiholja és kifejlessze az egyéni értékeket, de ugyanakkor a legmesszebbmenően felébreszti bennük a közösség érzetét. Befelé az őrben mindenki önálló egyéniség; kifelé ellenben a közösség elválaszthatatlan tagja, akiknek közös minden vállalkozásuk, akik egy cél felé haladnak és egy akaratra katonái. Kifelé tehát az egyes fiú személyisége beleolvad a közösségbe. Ugyanilyen a viszony egymás között az őrök és a rajok életében. Nemes versenyre kelnek egymással a teljesítőképességben, de elválaszthatatlanul egybeforognak a közös vállalkozásra a csapatban, hogy végül a nagy nemzeti feladatokban az összes csapatok mint egység állhassanak az ország szolgálatára az egységes magyar cserkészletben.

A fiúknak ilyen módon való összefogása és nemes vetélkedésük az őrben, illetőleg az őrök, rajok és csapatok között, a gyakorlatban a legalkalmasabb nevelési módszernek bizonyult. Német pedagógusok rámutatnak arra a hasonlatosságra, amely az ilyen nevelési módszer és az anyagok megmunkálása között mutatkozik. Amint acéllal munkáljuk meg és nemesítjük az ércet – mondják a szakemberek –, amint gyémántporral csiszoljuk a gyémántot: éppúgy a lelkek és a jellem nevelésére is a legmegfelelőbb eljárás a nevelendők sűrű, esetleg folytonos érintkezése és vetélkedésük. Mindkét vonatkozásban csupán arra kell vigyázni, hogy mind a lelkek érintkezését, mind az anyagok súrlódását tapasztalt egyéniségek, szakértő kezek irányítsák, nehogy az egyik érdekesebb felület esetleg sebeket szántson a másik érintkező, simítandó felületen.

Az előzőekben ismertetett gondolatok 1910-ben fogalmaztak meg Magyarországon. Az első cserkészíráások megjelenése után a fiúk több helyen megostromolták a kiszemelt vezetőket cserkészcsapatok alakítása érdekében. A fiúk helyesen látták meg azokat az egyéniségeket, akikkel elindulhatnak és még ugyanabban az évben megalakultak az első cserkészcsapatok. Ezek a csapatok még külön-külön járnak s amint a cserkész-történetünk mondja: az első három évet a járáspróbák töltik ki. Mégis erre az időre esik a cserkész törvényeink végleges megszövegezése, amely szöveg azóta is bibliája maradt a magyar cserkészletnek. A csapatok összefogására az első lépések csak 1913-ban történtek meg és azok eredményeként megszületett az „Országos Őrszemszövetség”.

Az egységes mozgalom fejlődésének csakhamar útját vágta a világháború kitörése. A vezetők legnagyobb része katonai szolgálatra vonult be. A magyar fiúk talpraesettségének köszönhető csupán, hogy a vezetők nélkül maradt csapatok élete nem szűnt meg a szövetséggel együtt. Az életbenmaradt csapatok központi irányítás nélkül is felbecsülhetetlen szolgálatokat teljesítettek a vasúti pályaudvarokon, a sebesültszállításoknál és a beteg gondozásban, valamint más szociális vonatkozásokban. Az egységes irányítás

csak később, 1917-ben kel ismét életre az akkor alakult „Háborús Cserkészbizottság”-ban, majd 1919. őszén a háborúból visszatért vezetők megalakították mai formájában a Magyar Cserkészszövetséget.

A cserkészzet eredetileg a 12-18 éves fiúk mozgalma volt. A benne rejlő gondolat azóta lényegesen kitágította a kereteket. Alulról felsorakozott mellé a kiscserkészek előkészítő munkája felülről pedig öreg és véncserkészalakulatok álltak a cserkészgondolat szolgálatába. Az így kifejlődött mozgalom, az utoljára 1937. végéről feldolgozott adatok szerint, 55.842 cserkészt ölelt magához. Ebből a számból 8.493 esett a kiscserkészetre, 37.071 a törzsre, a fiúcskerészetre, 5.544 volt az öregcserkészek száma és 4.730 igazolt vezető tartotta kézben az irányítást. Ez a szám, az időközben észlelt fejlődés és a Felvidék magyar cserkészeinek a mozgalomba való bekapcsolódása révén 1938. végére mintegy 60.000-re emelkedett és ma ez a hadsereg áll 840 csapat kötelékében a nemzetvédelmi munka szolgálatában.

Ezzel a rövid bevezetéssel eljutottam odáig, hogy most azután kísérletet tegyek annak a meghatározására, hogy voltaképpen mi is a cserkészzet a magyar közigazgatás szemüvegén át nézve?

Közigazgatásjogilag a cserkészzetet a társadalmi alakulatok egyik csoportjába sem tudjuk fenntartás nélkül besorozni, mert természete, alakulása és működése egyik jogilag meghatározott társadalmi alakulatnak sem felel meg. Felülről, tehát az összefogó szervezet, vagyis a Szövetség oldaláról nézve a cserkészzetet: az a legközelebb áll az egyesületekhez. Alapszabályait ugyanis nagy vonásokban legutóbb is az egyesületekre vonatkozó jogszabályok szellemében szerkesztettük meg és azok láttamozása az 1922. évi 77.000-es kormányrendelet alapján történt. Hozzátehetjük azonban, hogy már ennél az aktusnál is bizonyos koncessziókra volt szükség, hogy a jóváhagyást elnyerhessük. Végeredményében a Szövetség külsőleg mégis egyesületi életet él és mint ilyen áll az előirt kormányhatósági ellenőrzés alatt.

Viszont azonban, ha vizsgálódásainkban lemegyünk a csapatokhoz és a cserkészzetnek ezeket a gyakorló szerveit, a mozgalom gerincét figyeljük, úgy ezeknek a jogi formáját meghatározni egyáltalán nem tudjuk. A cserkészcsapat nem ifjúsági egyesület, nem sportegyesület, sőt egyáltalán nem önálló egyesület, vagy fiókegyesület. Személyisége sem közjogi, sem magánjogi vonatkozásban nincs és éppen ezért nincsen jogalanyisága. De él, működik és sok esetben közfunkciót (pl. rendfenntartást) is végez. Különösen érdekes volt ez a jelenség – a cserkészzetnek ez a sajátos jogállása – az elindulásnál. Az úttörő csapatok életében még egyesületi köntösbe öltöztetett központi szerv sem állott a csapatok fölött. A fiúk minden, az egyesületi jog körében kifejlődött gyakorlat figyelmen kívül hagyásával, – egyszerűen összeállottak és a közhatóságok szemei előtt zavartalanul élték a maguk őseredeti életét. És csapataink tulajdonképpen ma is úgy élnek, ahogy életrendjüket akkor a cserkészgyakorlat kitermelte. Nem a cserkészzet keresi a közeledést és alkalmazkodást a törvények és rendeletek írott betűihez, hanem inkább a közigazgatás ismerte el az életet és igyekezett megkeresni a jogszabályokat a kitermelt jó életformákhoz.

Egy cserkészcsapat a Szövetségnek ma hatályos alapszabályai szerint a következőképpen kel életre. Valamely neveléssel foglalkozó – egyházi, vagy állami jóváhagyással működő – erkölcsi testület, vagy intézmény szervező testületté alakul és a maga köréből egy szervező bizottságot küld ki. A kiküldött bizottság az önként jelentkező fiúkból megszervezi a csapatot és a csapat élére képesített cserkészvezetőt állít. A kiválasztott cser-

készvezető a cserkészmunkát csapatával a Szövetség igazolása alapján megkezdi. A Cserkészszövetségnek a rendes tagja a Szervező Testület és nem a csapat. A tagsági jogokat a Szövetségben elnöke útján ez a testület gyakorolja. Képviselővel az elnökön kívül az igazolt cserkésztisztok köréből mást is megbízhat. A tulajdonképpeni működő tagok: a cserkésztisztok és a cserkészek – nem teljes jogú tagjai a Szövetségnek. A csapat „anyagi és vagyoni ügyekben” önállóan nem járhat el. Ilyen ügyleteiért a Szervező Testület, a Szervező Bizottság elnöke és a csapat parancsnoka egyetemlegesen felelősek. Amint látjuk tehát, a csapatnak személyisége és így jogalanyisága ma sincsen.

Hasonlóképpen nincsen személyiségük és jogalanyiságuk a cserkészigazgatás középfokú szerveinek, a kerületeknek, a törvényhatósági és körzeti szerveknek. Innen van az, hogy a cserkészek minden ingatlana az ország egész területén a jogi személyiséggel egyedül felruházott Szövetség nevére van telekkönyvezve.

Dacára annak, hogy a cserkészlet ilyen különleges helyzetet foglal el a társadalmi alakulatok között, nincs törvény, sem pedig rendelet, amely ezt a különleges jogállást meghatározná. Vannak azonban egyes kormányrendeletek, amelyek a cserkészletnek egyes konkrét vonatkozásban jogvédelmet biztosítanak, vagy működési körét megjelölik. Így a belügyminiszter már 1922-ben rendeletet bocsájtott ki a cserkész formaruha védelmére és annak jogtalan viselését kihágásnak minősítette. Ezt a rendelkezést a miniszter azóta két ízben megismételte és legutóbb a 99.400/1939. B. M. szám alatt kiadott rendeletében az előző rendeletek kifejezett érvényben tartása mellett azt is kimondta, hogy külföldre cserkészruhában csak az utazhat és cserkészfelszerelést útipodgyászában külföldre csak az vihet magával, aki az általánosan megkövetelt utazási okmányokon kívül a tárgyévra érvényes cserkészigazolvánnyal rendelkezik és azonfelül a Cserkészszövetség által kiállított külföldi igazolvány birtokában van.

A cserkészmunka támogatását kívánta szolgálni a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 95.614/1938. sz. rendelete, amely a következő szavakkal hívta fel a tanterületi főigazgatók figyelmét a cserkészletre: „A cserkészletben rejlő nagy nemzetnevelő értékek minél jobban való kihasználása végett szükségesnek tartom, hogy minden olyan középiskolában, vagy középfokú tanintézetnél, ahol cserkészcsapat van, cserkészotthon, vagy cserkészszoba céljaira helység álljon rendelkezésre.” Elrendelte egyben a miniszter azoknak az intézeteknek az összeírását, ahol ilyen helyiség nincs.

Különösen értékes és a cserkészmunka megítélésére jellemző a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 112.556/1939. sz. rendelete. Ebben a rendeletben a miniszter figyelmezteti az érdekelt iskolákat, hogy őket, mint Szervező Testületeket, cserkészügyekben a Cserkészszövetség alapszabályai kötelezik és hogy cserkészügyekben ők is a Szövetség intézkedései alá esnek.

Mindezeket a rendeleteket túlszárnyalja jelentőségükben az a tény, hogy az új véderőtörvény a cserkészlettel, mint élő és hasznos tényezővel számol és szövegében arról két helyen is megemlékezik. Először ott szól róla, ahol a levontekötelezettségről rendelkezve kimondja azt, hogy a levonteköteles szolgálata mellett cserkészmunkára is vállalkozhat és cserkészcsapatnak tagja lehet. Második helyen pedig ott említi, ahol a légvédelemről rendelkezik és a cserkészletet a légvédelem egyik szolgálati szervének jelöli meg.

Ezekután pedig áttérek annak a kérdésnek a taglására, hogy miként szolgálja a cserkészlet gyakorlatilag az állampolgárnevelést? Lord Baden Powel a cserkészlet megalapításánál az angol fiút látta maga előtt és nevelésével hazáját, Angliát kívánta

szolgálni. Meglátása azonban annyira általános emberi szempontokat fogott meg és az angol férfiideál jellemrajzában az igazi férfinek olyan általános képét festette meg, hogy az ő férfiideálja eszménye lehet bármely művelt állam nevelő munkájának. A világ ezt az értéket csakhamar felfedezte és magáévá tette. Ebben van a cserkészzet nemzetközisége. De csakis ebben. Ezentúl azonban minden nemzetnek módjában volt a megrajzolt keretbe belevinni mindazt, amit a saját különleges viszonyai megkövetelnek.

A cserkésznemzetek éltek is ezzel a lehetőséggel és azt bőségesen kihasználták. Ezért van az, hogy a közös cserkésztvények dacára, sőt azok előnyére a különböző államok cserkészete annyira más- és másként alakult ki. Minden nemzet belevitte cserkészetébe az általános cserkészgondolatok mellett azokat a sajátos gondolatokat, amelyeket nemzete a maga helyzetéből kifolyólag megkövetelt.

Anglia, Amerika, sőt többé-kevésbé Európa északi államai is megengedhették maguknak azt a fényűzést, hogy a mozgalom célkitűzéseinél főleg és elsősorban a fiú éltére és szükségleteire legyenek tekintettel. Hogy mindenekelőtt a fiú egészségével és boldogságával törődjenek. Ép testtel és ép lélekkel, mondják, fiaik ráérnek megismerkedni a férfi gondokkal és a közéleti felelősséggel akkor, ha a gondtalan gyermekévek már elrepültek fejeik felett.

Középeurópában ellenben – különösen a világháború tapasztalatai nyomán, - komolyabban meg kell fognunk a fiút már a cser készvekben is. Itt nem elég megőriznünk a fiú testi és lelki tisztaságát, nem elég megvédeni őket a társadalom sokszor káros behatásaitól, hanem már ebben a korban rá kell nevelnünk őket a későbbi években rájuk váró komolyabb feladatokra, elsősorban a nemzet védelemre. Ez okozza azután azt, hogy cserkészzetünket, akárcsak a lengyel testvéreink cserkészetét, az északi államok kissé túlkatonásnak mondják.

Cserkészzetünk állampolgárnevelő munkájának irányát a fentiek szerint a nemzet jellegzetes vonásai és szükségletei határozták meg. Közviszonyaink legjellegzetesebb vonásai – és ezzel azt hiszem nem mondok itt újságot, – az egyik oldalon az agyonszabályozottság, másik oldalon pedig a fegyelmezetlenség. Lényegileg a kettő egymásból folyik és mindkét vonás káros hagyatéka a szabadságharc leveretését követő közel két-évtizedes idegen uralomnak. A mutatkozó engedetlenséget a hatalom újabb és újabb rendszabályokkal kívánja megfékezni. Új törvényeket hoznak és új rendeleteket bocsájtanak ki, viszont éppen az így túlságosan elaprózott rendelkezések a másik oldalon lehetetlenné teszik a komoly végrehajtást.

Nemrégem olvastam egy komoly szaccikkben azt a megállapítást, hogy körülbelül 14.000-re tehető azoknak a cselekményeknek és mulasztásoknak a száma, amelyeket valamely törvény, vagy rendelet kihágásnak minősít. Ilyen számok mellett komoly végrehajtásra és ellenőrzésre természetesen már gondolni sem lehet, ami azután erősen meg is látszik az életben. Ezt kívánta európai összehasonlításban egy jó meglátású államférfi még a világháború előtt így jellemezni: Angliában az állampolgárnak mindent szabad, ami nincs kifejezetten megtiltva. Németországban minden tilos, ami nincs kifejezetten megengedve. Ellenben Magyarországon minden szabad, ami kifejezetten meg van tiltva.

Törvényekkel és rendeletekkel – mint látjuk – egymagában fegyelmezett közéletet teremteni nem lehet. Nem lehet már azért sem, mert a hatalmi szóval való fegyelmezésnek a határai igen korlátozottak. A hatalmi úton való fegyelmezés határa csak addig terjed, ameddig a fegyelmező közhatalom szeme ellát és karja elér. Azontúl

a rendnek már csak egyetlen óre van: az önfegyelem. Ezért ez az önfegyelem az, aminek a kitermelésére a cserkészletben törekszünk és általában az önfegyelmezés az, amelynek az erejével jobb állampolgárokat igyekszünk nevelni.

Az önfegyelmezés azonban egymagában még nem meríti ki a jó állampolgárság kritériumait. Baden Powel mondja, hogy a rossz fiú mindig csinál valamit, mindig cselekszik, csak éppen nem jót. De megállapíthatjuk ezzel szemben azt is, hogy szárnalmas az olyan jó fiú, aki csupán azért jó, mert semmit sem csinál. Ez a tétel azonban áll nemcsak a fiúra, hanem áll a felnőtt állampolgárra is. Az önfegyelmezés, a passzív jóság egymagában semmivel sem viszi előbbre a közéletet. A cserkészlet ebből a felfogásból kiindulva állandóan foglalkoztat, tette serkent és öntevékenységre utal. Az őrben, a cserkészotthonban, vagy a mi saját külön államunkban, a cserkész táborban állandó élet, eleven munka folyik, amiből minden egyes tag kiveszi a részét. És erősen hisszük, hogy aki már fiatal éveiben megszokja a munkát, a közösségért folytatott önzetlen tevékenységet, az hasznos tagja lesz a felnőttek társadalmának is.

Ennek a felfogásnak az igazolását láttam azokban a munkatáborokban, amelyeket cserkészeink – úgy tudom Magyarországon elsőnek – szerveztek meg komoly sikerrel, állami támogatás nélkül, teljesen önállóan. Cserkészeink az ország akkori északkeleti határán két nyáron át foglalkoztak útépitéssel. Hivatásos földmunkások közvetlen szomszédságában, azonos vállalkozási feltételekkel dolgoztak. Egyedül azzal a különbséggel, hogy ők a késő délutáni órákban cserkészprogramot is végeztek. Pusztán a meg nem értésen és az erkölcsi támogatás hiányán múltott, hogy a sokat ígérő próbálkozás a harmadik évben nem folytatódott.

Ezeket a kifejezetten munkatáborokon kívül más, rendes nyári táborozásokon is előfordul az, hogy annak programjába közérdekű munkákat is belefoglalnak cserkészeink. Ezeknél azonban nem egyszerű gazdasági vállalkozás a cél, hanem inkább kulturális szempontok állanak előtérben. Ilyenek a történelmi emlékek, várromok stb. feltárására, megmentésére és konzerválására fordított munkák.

Végül a cserkészlet az állampolgári lelkület kiművelése érdekében igazi felebaráti szeretetre és ezen keresztül a helyesen felfogott szociális életre nevel. A szociális gondolatot egyrészt azzal szolgálja, hogy a maga kis társadalmában ilyen szellemben él, másrészt pedig azért, hogy kifelé, ahol arra csak mód kínálkozik, aktíve is gyakorolja a társadalmi gondozást.

És ezzel a gondolattal elértem előadásom második tételéhez, a cserkészlet szociális vonatkozásainak az ismertetéséhez.

Szabályzataink a csapatok megalakulására vonatkozólag két alapvető rendelkezést tartalmaznak. Az egyik az, hogy a fiú szabadon választja meg a csapatot, amelybe szolgálatra jelentkezni kíván. A másik követelmény pedig az, hogy a csapatok azonos világnézetű vezetőkkel és tagokkal alakuljanak meg. A világnézetre vonatkozó feltétel nélkül miután a cserkészlet vallás-erkölcsi alapokon nyugszik – a tagok azonos vallását értjük. Ez utóbbi megszorítás különösen vonatkozik azokra a csapatokra, amelyeknek a szervező testületei valamelyik egyház, vallásos egyesülés, vagy felekezeti iskola. Nincs azonban semmi akadálya annak, hogy az állami intézetek, a politikai községek és más – nem felekezeti alapon alakult – kultúrintézmények csapataiban több különböző keresztény egyház fiai együtt végezzenek cserkész munkát.

A csapatok összeállításánál más megszorító feltétel nincs és különösen nincs elvi akadálya annak, hogy ugyanabban a csapatban a legkülönbözőbb társadalmi osztályok

gyermekei egyesüljenek. Az életben a kérdés úgy alakul, hogy az iskolák a maguk csapataiba rendszerint csak a saját növendékeiket veszik fel. Ez azonban az iskolák saját álláspontja és nem a cserkész szempontból történik így. A vezetők iskolai csapatoknál is sok esetben, a tanonccsapatoknál pedig a leggyakrabban kívülről, számtalan esetben a főiskolások köréből kerülnek ki. A nem iskolai csapatok körében pedig a tagok sorában is a legtöbbször több társadalmi osztály gyermekei csoportosulnak.

Az osztálykülönbségek elmosódása a cserkészzetben leginkább a csapatközi munkában jut kifejezésre, különösen a nemzeti és a külföldi táborozásokon lebonyolított vállalkozásokban. Igen szép példáját láttam a különböző rendű csapatok testvéri érintkezésének akkor, amikor az államvasúti műhelyek tanonc-csapatai állandó táborhelyüket avatták a balatonkenesei partokon. Az ünnepségre, amelyet a M. Kir. Államvasutak elnökségének a jelenlétében tartották meg, felvitorláztak tihanyi telepükről a 2-es piarista öregcserkészek is, valamennyien főiskolások, sőt végzett fiatalok, hogy a testvércsapatokat honfoglalásuk alkalmából üdvözljék. A vendégküldöttség tagjai – az ünnepségek során és az étkezéseknél – kettesével más-más műhely csapatának voltak a vendégei. Megjelenésük és magatartásuk rendkívül jó hatással volt mind a fiúkra, mind az államvasutak legfőbb vezetőire.

A cserkészzet – ismétlem – nem ismer társadalmi választó vonalakat cserkész és cserkész között. Viselkedésük azonban nem abban nyilvánul meg, hogy a felsőbb osztályok gyermekei leereszkednek a falusi ifjak, vagy az iparos és kereskedő osztályok esetleg kevesebb gonddal nevelt, avagy kevésbé tanult gyermekeihez, hanem inkább azáltal törekszenek a különbségeket eltüntetni, hogy a cserkészmunkák gyakorlásában és a cserkészfelfogásban azokat is lelkiileg magukhoz emelik. Csak az a kár, hogy nem tart ebben az eljárásban velünk lépést a társadalom is és hogy a mi munkánk nem kapja meg a kellő támogatást a közhatalom részéről. Így elsősorban hiányzik annak a biztosítása, hogy a cserkésznevelésben részesült tanoncoknak ez – a cserkészzet körében elsajátított – lelki felemelkedése és kifinomodása ne legyen és ne lehessen akadály a munkavállalásnak. Hogy ne kelljen a cserkésziparosnak, vagy gyárimunkásnak – feladva elveit és lelkiségét – az elveiben és felfogásában tőle távol álló, lelkiségében teljesen idegen szakszervezethez csatlakoznia csak azért, mert különben a közhatalom nem védi meg, vagy nem is tudja megvédeni az ő munkavállalását.

Egy további társadalmi problémája a cserkészviselt munkásnak és iparosnak akkor kerül napvilágra, ha elérkezik nála a családalapítás ideje. Egyik iparos-csapatunk tábortüzénél ott ültünk hárman a háttérben: a gyár igazgatója, a csapat jogvégzett doktorált vezetője és én. A fiúkat felhívtuk arra, hogy beszélgessenek a maguk dolgairól, mintha ott sem volnának mi mögöttünk. Egymásután kerültek sorra a munkáscserkész gondolatok s mi csak hallgattuk, hogy milyen gondok foglalkoztatják ezeket a fiatal egyéniségeket, akiket a cserkészzet kiemelt a régi munkásvezérek karjai közül, de minden problémájukat megoldani nem tudtuk. Egyik fiatal segéd ajkáról egyszerre csak felhangzik a panasz, hogy igen jó érzés az, ha valaki a sok szép és jó megismerése útján felemelkedik, de mit teyenenek majd akkor, ha élettársat akarnak választani? Azok a lányok akik a lelkükben nekik megfelelnek, nem fogadják el őket, viszont lelkieken és gondolkodásban messzi alattuk állanak azok a családok, amelyek maguknak követelik őket.

Mindkét kérdés inkább a városi cserkészzet megoldatlan problémája. Helyes megoldásuk a társadalom megújítása szempontjából döntő jelentőségű. A cserkészzet magára hagyatva ezeket a nehézségeket kiküszöbölni nem tudja. Az első kérdés, a

munkaszabadság védelme még hamarabb sorrakerül. Talán már útban is van. Ezen az úton a tempóhoz már a cserkészzet is adott lendületet. Pár év előtt történt s azóta többször ismétlődik, hogy a szakszervezetben hangadó apa a munkaadó vállalat vezetőségénél fiának felvételét azzal a hozzáadással kérte, hogy egyúttal tanonc fiát vegyék fel a cserkészcsapatba is. „Én már kérem, – mondta az egyik apa mélán – nem tudok más lenni, de a gyerek hadd menjen azon a másik úton.” Ezek az emberek a fiaikon keresztül megértették a cserkészzet hívó szavát. A másik kérdésben, a családi egybeolvadás kérdésében azonban a cserkészzet gyenge a ma még elég szilárdan tartott válaszfalak lerombolására és a munka és munkás tekintélyének a helyreállítására. A közhatalom, a kormányzat, az egyházak jól megszervezett támogatására és munkájára van szükségünk, hogy a helytelen társadalmi megkülönböztetést leküzdhessük.

Külön feladata a cserkészzetnek a falu meghódítása és örömmel állapíthatom meg, hogy a mozgalom bizonyos eredményeket már ezen a téren is felmutathat. A feladat elég nehéz volt, mert azzal kellett kezdenünk, hogy leküzdjük a paraszt ösztönös bizalmatlanságát, amely meg van benne minden ismeretlen dologgal, minden városi kezdeményezéssel szemben. Időt és gondosságot igényelt, amíg eljutottunk odáig, hogy közelebb engedett magához és közelebb jött táborainkhoz. Nehéz volt a munka még azért is, mert elég ritkán, csak a nyári táborozásainkon és akkor is alig egy-két hétre jutottunk el közelükbe. Táborozásaink éppen a mezőgazdaság legerősebb időszakára esnek, amikor a fáradt falut legfeljebb egy-egy szombatesti tábortűzre tudjuk megnyerni és csak vasárnapokon tehetünk kölcsönös látogatásokat. A barátkozás azonban, ahol csak megfordultak fiaink, csakhamar megtörtént.

A hang, amelyet a falu az idők folyamán a cserkészeink részéről tapasztalt, az életmód, amelyet a táborainkban látott, a segítőkészség, amelyet különösen előfordult veszélyek esetén tapasztalt, végleg eloszlatta a bizalmatlanságot és a cserkészeink meghódították a falut mindenütt, ahol táboraink megfordultak. A mi regőseink és aikukatatóink látogatásai, a fiúk gazdasági érdeklődése és segédkezése, tábori orvosaink és segítő helyeink nyújtotta orvosi segély a falu szívére megfogta.

Tévesnek bizonyult az a felfogás is, hogy a folyton a szabadég alatt élő falusi gyermek nem vágya a cserkészek tábori életére. A falusi gyermek is rájött arra, hogy az ő irányítás nélküli és szűk körben folyton ismétlődő játékában, a naphosszat tartó céltalan ácsorgásban nincs olyan varázs, mint a cserkészek szervezett életében, változatos játékában. Eseteket láttunk, amikor parasztfiúkból alakult kis bandák meghúzódtak valamelyik cserkésztábor közelségében. Figyelték a cserkészek munkáját és játékát s igyekeztek azokat utánozva, velük párhuzamosan élni életüket. Csupán aludni jártak haza, mert a napközi ellátásuk megvolt a mezőn dolgozó szülők kiosztott kenyereiből és a cserkészkonyha fölöslegeiből. Ma azonban már ott tartunk, hogy ahol arra alkalmas és képesített vezető él a faluban, eredményes kísérletek történnek ilyen falusi csapatok szervezésére.

További társadalmi kérdés az elesetteknek és a rászorult szegényeknek a segítése és gondozása.

A magyar cserkész a nyakkendője csücskére csomót köt, amelyet csak akkor old meg, ha teljesítette aznapi jótettét. Az amerikai cserkészek egy kis bronzérmes hordának magukkal, amelynek bevésített intelme így szól: csúsztasd át titkon jobb zsebedbe, ha már elvégezted napi jótettedet. Mindkét formában a cserkészek szociális felfogása tükröződik vissza: a társadalmi szolgálatoknak Önmagunkért való gyakorlása, a diszkrét

segítés és a lelki szükségérzetből végzett jó szolgálatoknak az észrevétlen belső ellenőrzése.

Ha az egészen fiatal cserkészgyerek naplófeljegyzéseit olvasgatjuk, azokban természetesen a napi jótettek sokszor igen naiv eseteit fogjuk felfedezni. Azonban már ezekben is mindenkor felismerhető a tisztultabb felfogás, az emberesebb elgondolás, mint a cselekedetek mozgató erői. Amint nő a cserkész, úgy öltözik hovatovább komolyabb alakot a jótettek, el egészen a halálos veszélyben forgó embertársak megmentéséig. Évenként számos esetben kapunk igazolt jelentéseket arról, hogy cserkészfiaink saját életük kockáztatásával embertársaik közül valakit életveszélyből mentettek meg. Ez az egy eset, amikor megfelelő igazoló eljárás után az illető cserkész látható elismerésben részesül; megkapja az életmentők jelvényét, a zöld szalagon függő bronz cserkészliliomot.

A legnagyobb értéke ennek a nevelési módszernek az, hogy a másokon való segítség az ember lelki szükségletévé válik. Hogy a segítő nem vár külső elismerést, hanem önmagáért igyekszik másokon segíteni. Gyakori eset az, hogy Őrseink kinyomoznak egy-egy nélkülöző, elesett családot és azt rendszeresen segítik. Karácsonyi ünnepek előtt névtelenül bekopognak olyan kunyhókba, nyomorlakásokba, amelyekben sokgyermekes családok gyermekei éhesen összebújva álmodoznak a jobb sorsban élő családok karácsonyáról. A mi fiaink fenyőgalyakat, megrakott kis karácsonyfákat visznek magukkal. Lerakják ajándékaikat, élelmicikkeket, egynehány összegyűjtött, esetleg kijavított régi játékot. Meggyűjtják a fa gyertyáit és mire a bámuló család felocsúdik, névtelenül már tovább álltak. Mintha csak ők lennének hálásak, hogy nem zavarták meg őket elgondolásuk megvalósításában. A cserkészgondolatnak – bármilyen szerény eszközökkel is dolgoznak – ez a módszere inkább megfelel az igazi szociális gondozásnak, mint a megszokott karácsonyfaünnepélyek.

Jellemzésül – úgy hiszem – elég lesz ennyi a cserkészek szegénygondozásáról. Legyen szabad azonban a mindenkor aktív cserkészlet egy másik társadalmi munkájáról is megemlékezni.

Egy pár öregebb cserkészvezetőnk, olyanok, akik úgyszólván a mozgalommal indultak el, azóta belenőttek a közéletbe és bepillantásuk van a közintézmények életébe is; észrevették azt, hogy a munkásbiztosítási intézmények költségelőirányzatában – addig kellően ki nem használt – tételek vannak felvéve az érdekelt társadalmi osztályok megelőző egészségügyi szolgálatára. Hamarosan megszületett az elgondolás, hogy miképpen lehetne ezeknek az összegeknek egy részét úgy felhasználni, hogy azokból az érdekelt társadalmi osztály legalább egyik kisebb csoportjának a preventív gondozását tényleg szolgáljuk.

Elgondolásuk szerint a megelőző egészséggondozást alig lehetne más módon előnyösebben szolgálni, mintha az egész éven át a műhelyben, zárt levegőn görnyedő és dolgozó fiatal tanoncokat ebből a környezetből kiragadva táborozni visszük. Tapasztalatból tudtuk azt, hogy a tanoncok táborozásának leggyakrabban két akadályosult lenni. A szabadság hiánya és az anyagi eszközök hiánya. Biztosítani kell tehát először azt, hogy a mesterek a táborozás idejében adjanak a fiúknak szabadságot, a biztosító intézmények pedig adjanak az említett hitelek terhére a fiúknak megfelelő segítyt, hogy abból az amúgy is szerény összegekre rúgó táborozási költséget megfizethessék. Tárgyalásokat indítottunk meg az OTI-val és a MABI-val, hogy tegyék magukévá ezt az elgondolást és vállalják úgy a közvetítést az érdekelt osztályoknál a szabadságidő

kieszközlésére, mint saját hitelek terhére viseljék az érdekelt tanoncok segélyezését. Mi pedig gondoskodni fogunk arról, hogy a fiúk, amikor csak összeegyeztethető az időpont, a saját csapataikkal mehessenek táborba, minden más esetben magunk szervezünk gyűjtő táborokat azoknak, akiknek a csapatai egyáltalán nem mehetnek abban az évben táborba, vagy pedig nem abban az időben mennek, amelyre a fiú szabadságot kapott.

A megegyezés létrejött és az első kísérlet már évek előtt megtörtént. A tanoncok a táborozás után testileg megerősödve, lelkileg felfrissülve kerültek vissza a műhelyekbe. Munkaadó mestereik és a biztosító intézmények egyaránt elismerték azt, hogy az elgondolás teljes mértékben bevált, ezért a következő években a táboroztatást megismételtük. Az így végzett munka horderejét egyébként a következő számadatok érzékeltetik: OTI támogatással táborozott 1935-ben 877, 1936-ban 1422, 1937-ben 1959 és végül 1938-ban 2070 tanonccserkész.

Az elért sikerek az OTI vezetését arra serkentették, hogy a régebben, 1927-ben – akkor is cserkészvezetés mellett – már megkísérelt tanonccüdültetést a nem cserkész tanoncoknál is újra megkezdje. Mindjárt az első sikeres vállalkozás után megkérdezte a Cserkészszövetséget, hogy hajlandó volna-e segítségére jönni abban a törekvésében, hogy a megelőző egészségügyi gondozásnak ez a módja a nem cserkész tanoncokra is kiterjesztessék. A Szövetség elfogadta a meghívást. Még abban az évben megfelelő vezető gárdát toborzott és képezett ki a vállalt szolgálatra és 1936. óta a következő eredményt értük el ebben a munkában. Az első évben három különböző helyen 3-3 egymást követő kéthetes csoportban összesen 900 nemcserkész tanoncot táboroztattunk. A következő 1937. évben a táborok száma 30-ra, az üdültetettek száma pedig már 3114-re ugrott, míg az utolsó 1938. évben 33 kéthetes táborban 3265 ilyen tanonc részesült nyári üdülésben.

Ezek a táborozások természetesen – figyelemmel a hiányzó előzetes cserkésznevelésre, valamint az üdültető társadalmi szervezet kifejezetten megkívánt feltételeire – nem voltak száz százalékgig azonosak a cserkész-táborokkal. Kerültük mindenben még a látszatát is annak, hogy valaki ezzel a cserkészletnek propagandát akarna csinálni. A lelkületből és a szeretetből azonban a táborozások vezetésével megbízott cserkész-tisztek és öregcserkészek természetesen ezekben a táborokban sem adhattak mást a fiúknak, mint ami a lényegük: cserkészszívet, cserkészmodort és mindenben megértő bánásmódot. A magyar fiúanyag dicséretére válik, hogy ez a vezetés – elenyészően kevés kivételtől eltekintve – már az első napokban visszhangra talált a fiúk szívében és valóban megható az a ragaszkodás, amellyel a táborban résztvevő fiúk az üdülés lejárta után is keresik szóban és írásban a további kapcsolatot volt vezetőikkel. És a vezetőket sem érhetné nagyobb elismerés munkájukért, amint azoknak a szeretete, akikért annyi szeretettel és kitartással fáradoztak.

Mindezek dacára világért sem állíthatjuk azt, hogy a kitűzött célt az érdekelt fiatalságnak akár csak erre a szűkebb körére is megoldottuk volna. Itt is ugyancsak rajtunk kívül álló okok állják útját a vállalkozás továbbfejlesztésének.

Az egyik ok a vállalkozásban érdekelt félnek, az OTI-nak a nehézkes szervezete. Az önkormányzatnak és az állami felügyeletnek – nézetem szerint – nem jól sikerült összeházasítása és a vezetésben részes szervezetek nem egyező világnézete: nem kedveznek az ilyen természetű dolgok megértő és sima lebonyolításának. A másik ok pedig a rendelkezésre álló hitelek elégtelensége. Ma a felhasználható hitelek éven-

ként 3000-3500 tanonc üdültetését teszik lehetővé. Ha már most elgondoljuk azt, hogy az átlagos tanoncsolgálat négy évre terjed és hogy a tanoncok összlétszáma az országban 40.000-re tehető, úgy megállapíthatjuk, hogy a négy év folyamán az érdekelt tanoncoknak mindössze 30%-a juthat hozzá az ilyen üdültetéshez. Holott helyes elgondolás szerint még az is kevés, ha a fiú a négyéves tanoncsolgálat alatt csupán egyizben juthat üdülőtáborba.

Az eddig felsorolt szociális vonatkozású munkáktól eltekintve, alig van az országban olyan jelentősebb társadalmi megmozdulás, amelynél a közhatóságok és a társadalom nem igényeli a cserkészzet segítségét. Így a kormányhatóságok – mind a kipróbált szervező készségük, mind jó megjelenésük miatt – szívesen kéri ki fiainkat külföldi vendégek fogadásához, vagy hivatalos ünnepek rendezéséhez. Az államrendőrség pedig igen gyakran támaszkodik a nagy tömegek rendbentartásánál és mozgatásánál a cserkészeink többször kipróbált segítségére.

Csupán a közelmúlt idők eseményeire hivatkozom. Az 1938-ban Budapesten megrendezett Eucharisztikus Kongresszuson – az előkészítésnél igénybevett cserkész-munkán felül – naponként 2.500 cserkész állott a rendezés szolgálatában. Az év utolsó harmadában pedig, amikor a politikai és társadalmi események annyira összetorlódtak, négy hónap alatt egyedül a budapesti kerület a közvetlen szomszédos csapatokkal kerek-számokban 12.500 cserkésznek 160.000 munkaórájával járult hozzá a közfeladatok megoldásához. Emlékeztetni kívánok annak az időszaknak a sajtójában megjelent riportokra és fényképriportokra, amelyeken ott láttuk az árvalányhajás cserkészkalapokat.

Az elszakított Felvidék egyrészének visszacsatolása és birtokbavétele pedig kettős vonatkozásban foglalkoztatta a magyar cserkészzetet. Ott egyaránt segítségére állottunk a katonaságnak, a közhatóságnak és a hivatalos támogatással dolgozó patronázs szolgálatnak. Ebben a szolgálatban elsőnek egy magyar cserkészőrs tagjai lépték át a leomlott trianoni határt. A visszacsatolással kapcsolatban ezenkívül egy másik tisztán cserkész-ügyünk is sok kedves kötelességet rótt reánk. Kevesen tudták azelőtt, hogy egy nemzetközi cserkészhatározat fedezete alatt az ideiglenesen cseh uralom alatt álló Felső-Magyarországon magyar kisebbségi cserkészcsapatok is működtek. Ezeket az ott élő magyar csapatokat kellett gyors egymásutánban felkeresnünk, hogy őket mielőbb a magyar cserkészszervezetbe bekapcsoljuk. Ennek a munkának a során a Magyar Cserkész Szövetség 34 hazatért városban és községben 55 csapattal és ezekben mintegy 3.000 cserkessel lett gazdagabb.

De most már nem folytatom tovább. A cserkészzet kérdéseit egyetlen előadás keretében kimeríteni amúgy sem lehetne. Arra azonban, hogy valaki a cserkész gondolat lényegéről, célkitűzéseiről és eddigi eredményeiről nagy vonásokban magának képet alkothasson, talán az előadottak is elégségesek. Azt hiszem, hogy ebből a vázlatos képből is meg lehet állapítani azt, hogy a cserkészzet helyesen látta meg a ma feladatait és megfelelő eszközökkel igyekszik azokat megvalósítani.

Befejezésül még csak annyit: A világégést követő gazdasági bajok súlyát erősen fokozta az emberek lelki egyensúlyának a megzavarása. A technika forradalmi fejlődése és különböző világnézetek felburjánzása forradalmasítja a lelkeket. Ebből a zűrzavarból csak kellő önfegyelmzés, józan gazdasági és társadalmi reformok és jól megszervezett szociális munka hozhatnak kivezető utat. Mindezekhez elsősorban a társadalom megnevelésére van szükségünk. De ezt a nevelést nem elég a jövő generációkat jelentő fiatalsággal elvégezni. Annyi idő nem áll rendelkezésünkre, hogy a mai gene-

ráció viselkedése mellett közömbösen elhaladhatnánk. Meg kell kísérelnünk ezeket is a gondolatnak meghódítani.

Cserkész szempontból örömmel állapíthatom meg, hogy a cserkész felfogás már a férfikor delén túl is hódít. Több olyan csapatunk van az országban, amelyekben apák, sőt nagyapák egyesültek cserkészmunkára. Cserkésztvényeink, ha nem azok betűit, hanem az értelmüket tartjuk szem előtt, annyira rugalmasak, hogy szellemükben nemcsak a fiú élhet, hanem élhet a férfi is, legyen az fiatalabb vagy öregebb.

A különbség talán csak annyi, hogy amíg a fiatalságnál a túlradó energiákat kell megfékezni és hasznos munkára összefogni, addig az öregeknél inkább a szunnyadó vagy elfásult energiákat kell újból felébreszteni, munkára serkenteni és a közösség szolgálatába állítani. Mindezt azonban csakis őszinte, önzetlen, önkéntes munkavállalással és izzó ügyszeretettel lehet elérni.

A jó anyag., amint már ismételten említettem, a magyar fajban meg van. Megfelelő vezetőkre, apostolokra volna szükség, akik a kívánt összefogást elvégezzék és irányítsák. Ma már ott tartunk, hogy a tanítórendek javában foglalkoznak theológiákon a cserkész vezetőképzéssel. Legutóbb a Ludovika Akadémia is bevezette ugyanilyen célzattal a cserkészmunkát. A polgári iskolai tanárképző főiskolában a közeli napokban indul meg a cserkész munka. Erősen hiszem, hogy a nemes vetélkedés a cserkész vezetőképzésben is épp úgy meg fogja teremni a maga gyümölcseit, amint az a többi cserkészmunkában bekövetkezett. S ha mindez megtörténik, úgy a véderőtörvényben elrendelt levontkötelezettség és katonai előképzés mellett az önkéntesen többmunkára jelentkező cserkészekben olyan nemzeti hadsereget fogunk az ország szolgálatába állíthatni, amely hasznos munkása lesz a boldogabb Magyarország kiépítésének.